

Economische visie Vijfheerenlanden

2022-2026

‘Vijfheerenlanden veerkrachtig en verbindend’

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Managementsamenvatting	4
Algemeen	4
Participatie	4
Werkgelegenheid	5
Bestaande economie	7
De lokale economische context	7
De regionale economische context	8
De provinciale economische context	9
Nieuwe economie	10
Algemene ontwikkeling werkgelegenheid	11
Ontwikkeling werkgelegenheid in Vijfheerenlanden	13
Opbrengst participatie	15
Economische ontwikkelingen	16
Inzetten op verkrijgen, behouden en versterken werkgelegenheid	18
Economische agenda	20
Bijlagen	23
a. Toelichting op de ondersteunende thema's	24
b. SWOT-analyse economie Vijfheerenlanden (uit opbrengst participatie)	31

Inleiding

Een sterke lokale economie is van groot belang voor het welzijn en welbevinden van inwoners en is essentieel voor een aantrekkelijke leefomgeving. Naast de werkgelegenheid die geboden wordt, vormt het lokale bedrijfsleven met zijn lokale betrokkenheid ook vaak het cement dat een samenleving bijeen houdt. Sponsoring van sportverenigingen en het organiseren van activiteiten voor inwoners zijn twee voorbeelden waarvan de lokale samenleving profiteert.

Omgekeerd kan het bedrijfsleven niet zonder zijn eigen partners. Naast de overheidsinstanties, de bewoners en maatschappelijke en culturele instellingen is dat ook het onderwijs. Het is om die reden dat wij er voor gekozen hebben om met een breed scala aan partijen onze economische visie te formuleren. Tijdens zeven gesprekken, één per portefeuillehouder, met partners (werkgevers, kennisinstellingen, vrijwilligers, lokale organisaties, buurtplatforms, agrariërs) zijn de belangrijkste thema's en trends voor de lokale economische ontwikkeling opgesteld.

We hebben er van geleerd en zijn bevestigd in de kennis die we al hadden: over de uitstekende arbeidsethos binnen onze gemeente, over het karakter en de kracht van onze economische structuur en over de kansen die er in de toekomst zijn. Samen met die partners is onze ambitie de economische agenda die hierbij hoort verder vorm te geven en uit te voeren.

De economie is verweven met veel aspecten van het maatschappelijk leven en sectoren. Ze raakt het wonen, de detailhandel, de mobiliteit, recreatie en toerisme, landbouw en duurzaamheid. Voor die andere sectoren zijn of worden afzonderlijke visies opgesteld. Uiteraard hebben we oog voor de dwarsverbanden en de meerwaarde die deze voor elkaar hebben, maar de focus ligt hier op de economische kansen voor onze gemeente.

Het is met veel plezier, terugkijkend op een succesvol proces en met overtuiging naar de toekomst dat we deze economische visie presenteren: Vijfheerenlanden veerkrachtig en verbindend.

Het college van B&W van Vijfheerenlanden,
namens deze
Huib Zevenhuizen, wethouder economie

Managementsamenvatting

Missie

Een veerkrachtige, verbindende, gezonde en duurzame lokale economie in een krachtige regionale setting. Dat bereiken we samen met het bedrijfsleven, de onderwijsinstellingen en de lokale bevolking. Samenwerken en faciliteren zijn daarbij cruciaal, anticiperen en inspelen op trends vormen de inbedding. We nemen als gemeente het voortouw zodat nieuwe initiatieven gekoppeld kunnen worden aan nieuwe samenwerkingen en innovaties sneller van de grond komen. We zorgen daarbij voor voldoende mogelijkheden voor ondernemers om te kunnen groeien. We doen dit binnen een bredere setting van een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Leefbaarheid in de brede zin van het woord is daarbij van belang: onze werknemers moeten goed en aantrekkelijk kunnen wonen, het voorzieningenpeil is op orde en de veiligheid en bereikbaarheid zijn geborgd.

Ambitie

Het verkrijgen, behouden en versterken van toekomstbestendige werkgelegenheid in Vijfheerenlanden. Dat doen we samen met onze partners.

Algemeen

De Economische visie Vijfheerenlanden is een visie voor de komende raadsperiode. Het is een visie die ook over de eigen gemeentegrens kijkt. Economie kent geen (gemeente)grenzen. De gemeente Vijfheerenlanden is onderdeel van één van de

meest competitieve regio's ter wereld, de U16. De lokale economische ontwikkelingen staan daarmee niet op zichzelf. Dus ook de visie daarop kan niet zonder te kijken naar en samenhang te zoeken met regionale, provinciale en landelijke economische ontwikkelingen. Het zijn ontwikkelingen waaraan de regio U16 via het Integraal Ruimtelijk Perspectief (IRP) richting 2040 invulling geeft en die vanuit economisch perspectief gaan over 'de nieuwe economie'.

Ook binnen de regio AV vindt samenwerking plaats op basis van de Regionaal Maatschappelijke Agenda (RMA). Het overkoepelende thema is 'economisch krachtig'. Dat is onderverdeeld in zes opgaven: agrarische economie, maritieme (maak) industrie, vrijetijdseconomie, bedrijventerreinen, arbeidsmarkt en bereikbaarheid.

De regionale ontwikkelingen, de verschillende samenwerkingen en de vele relaties vragen een eigen economische visie. Voor nu en de nabije toekomst. Met als doel een gezonde en duurzame lokale economie. Kijkend naar de nieuwe economie gaat het dan over werkgelegenheid in relatie tot duurzaamheid, innovatie, circulariteit en digitalisering.

Participatie

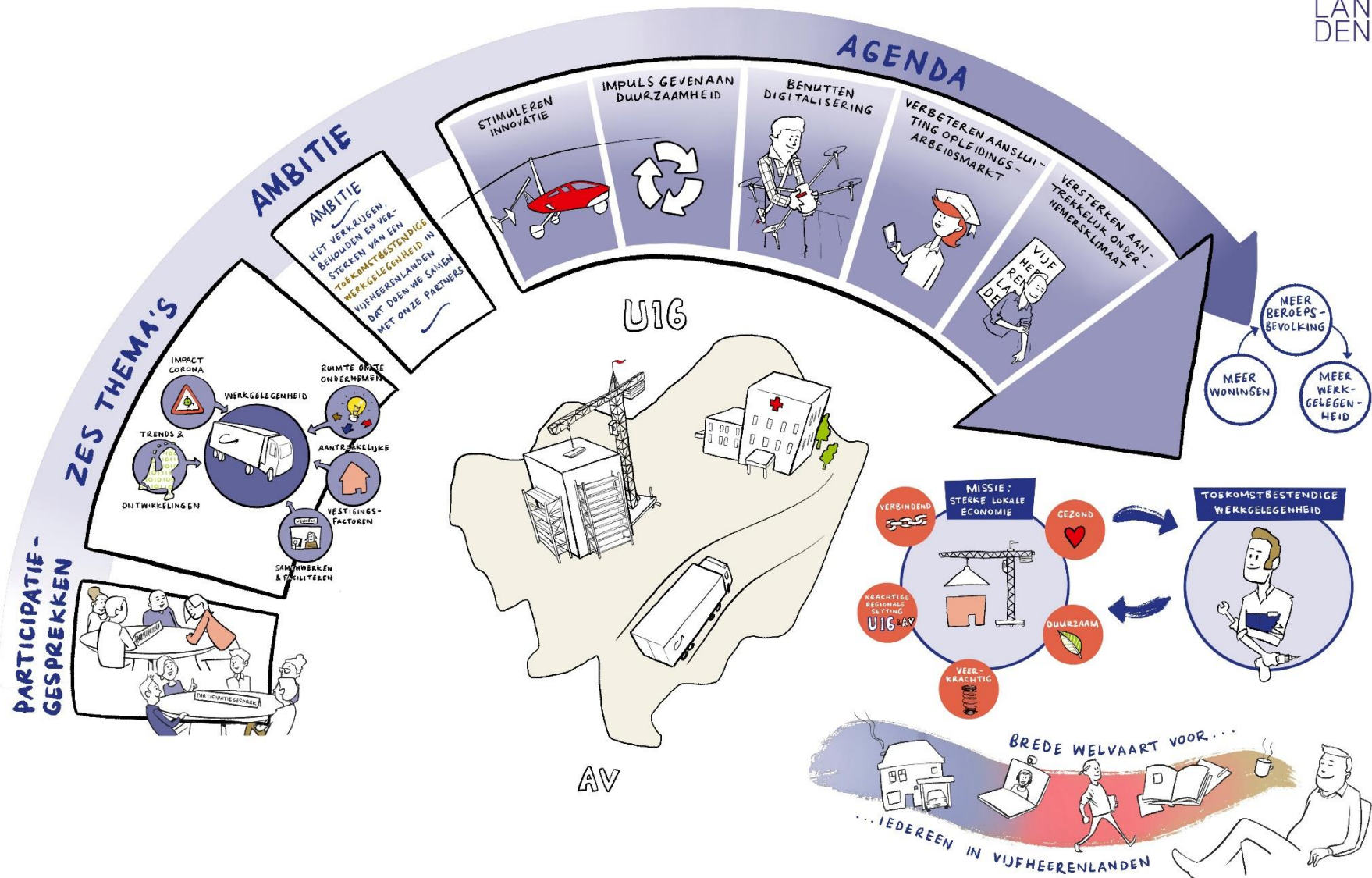
Om te komen tot deze visie is gekozen voor een brede aanpak. Economie kent raakvlakken met nagenoeg alle andere beleidsvelden. Daarom zijn zeven participatiebijeenkomsten gehouden, die aansluiten bij de portefeuillevverdeling van het college.

Elk met een eigen kijk op de economie. Naast de Corona-crisis als actualiteit zijn uit de bijeenkomsten vijf thema's herleid. Deze vormen de basis van de economische visie. Het centrale thema is Werkgelegenheid, gevoed via de thema's Trends & ontwikkelingen, Ruimte om te ondernemen, Aantrekkelijk vestigingsklimaat en Samenwerken & faciliteren.

Werkgelegenheid

Werkgelegenheid is het centrale thema van deze visie. Het zorgt voor welzijn en welvaart bij de werknemer en de werkgever. Het draagt in belangrijke mate bij aan de leefbaarheid en vitaliteit in onze gemeente. Beschikbaarheid en behouden van voldoende en geschikt personeel spelen een belangrijke rol. Ook het nemen van maatschappelijke verantwoordelijkheid door ondernemers heeft daarmee te maken. De coronapandemie, innovatie, verduurzaming, inspelen op de energietransitie zijn ontwikkelingen die ieder voor zich maar ook tezamen invloed hebben op lokale werkgelegenheid.

ECONOMISCHE DOORONTWIKKELING VAN VIJFHEERENLANDEN

Bestaande economie

De lokale economische context

Werkgelegenheid en bedrijvigheid

De werkgelegenheid in Vijfheerenlanden is sinds 2016 met zo'n 5,6% gegroeid (Bron: LISA, PAR, IBI & BAG, bewerkt door Stec 2019). De groei van de werkgelegenheid komt voornamelijk uit de sectoren met over het algemeen banen waarbij een praktische opleiding nodig is, zoals bouw en industrie. Sectoren met doorgaans een hoger benodigd opleidingsniveau, zoals informatie, communicatie of financiële dienstverlening, kenden een krimp. Het aantal ZZP-ers nam in de afgelopen jaren toe, met name in de dienstverlening en het onderwijs.

De bedrijventerreinen zijn geliefd, blijkt uit het lage leegstandspercentage en de korte tijd dat leegstaande panden beschikbaar zijn voordat er een nieuwe invulling is. Voor kantoorpanden ligt dat anders. Met name in Vianen vraagt dat aandacht. (Bron: naar toekomstbestendige werklocaties in de regio U16, Stec, mei 2020)

NB. De meest actuele cijfers over de gemeente Vijfheerenlanden kunt u inzien via de link:

<https://www.werk.nl/arbeidsmarktinformatie/dashboards>

Werkgelegenheid uitgesplitst

We onderscheiden banen op en buiten bedrijventerreinen. De bedrijventerreinen zijn goed voor ongeveer 10.000 banen. De drie grootste sectoren zijn:

- handel (ca. 3.250 banen),
- industrie (ca. 1.900 banen) en

- vervoer en opslag (ca. 800 banen).

Buiten de bedrijventerreinen zijn ongeveer 19.000 banen, waarbij ook handel de grootste werkgever vormt met ca. 3.300 banen, gevolgd door de gezondheidszorg (ca. 2.850 banen) en de bouwnijverheid (ca. 2.650 banen).

De resterende banen (ca. 1.000) bevinden zich in de agrifood-sector. De agrarische sector geeft kleur aan onze gemeente, is ruimtelijk prominent aanwezig maar is in economische zin een relatief bescheiden sector. (Bron: bouwstenen voor een economische strategie regio A-V, Stec, juli 2020, PAR-gegevens provincie Utrecht, juli 2021).

Arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt is krap en blijft voor sommige sectoren ook zorgelijk na de coronacrisis (Bron: UWV). ICT en Techniek hebben structureel meer vacatures dan andere vakgebieden. Ook in de bouw, onderwijs, analyse & onderzoek en zorg is blijvend veel vraag naar personeel. Datzelfde geldt voor de agrarische beroepen (deels seizoensarbeid, deels jaarrond, bv. bij de hoveniers).

Door de onzekerheid over de ontwikkeling/bestrijding van het virus en daarmee de impact in tijd gezien blijven wij de gevolgen voor de lokale economie monitoren.

Los van corona blijft de arbeidsmarkt -naast krapte- te maken houden met een aantal indicatoren:

- Er is sprake van een krimp van de beroepsbevolking. Ondanks de verwachte groei van de bevolking krimpt de totale beroepsbevolking als gevolg van de vergrijzing.
- De aanwezigheid van arbeidsmigranten, voornamelijk in de sectoren landbouw en industrie.
- De vraag naar medewerkers in de techniek is nog steeds groter dan het aanbod. Die biedt kansen voor om-, bij- en herscholing van mensen uit andere beroepen of van werkzoekenden naar de technieksector.
- Er is sprake van een mismatch op de arbeidsmarkt. Het opleidingsniveau van de beroepsbevolking (middelbaar opgeleid) matcht onvoldoende met de beschikbare banen (voor praktisch opgeleiden).

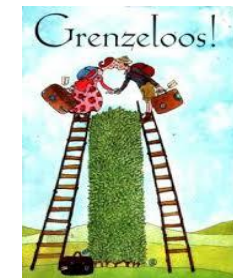
Bereikbaarheid

De bereikbaarheid van Vijfheerenlanden staat onder druk. De files op de snelwegen rond Vijfheerenlanden en de beperkte en teruglopende bereikbaarheid via het openbaar vervoer veroorzaken dat. En dat terwijl de bereikbaarheid van de gemeente voor zowel het bedrijfsleven als voor de inwoners/werknemers zeer belangrijk is. Ondanks het vaker thuis werken zullen de langjarige werkzaamheden aan de A15 en A27 voor overlast gaan zorgen.

De regionale economische context

De regio U16, in economische zin één van de meest competitieve regio's ter wereld, is voor Vijfheerenlanden een belangrijke partner. In de U16 is 'gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen' een uitgangspunt. Via het IRP (Integraal Ruimtelijk

Perspectief/Programma) krijgt ook de pijler Werken een toekomstgerichte invulling.

Vanuit ruimtelijk economisch perspectief is de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden de meer natuurlijke samenwerkingspartner voor specifiek de agrarische economie en deels de maakindustrie. Door vergelijkbare uitdagingen in de agrarische sector binnen de U16 (o.a. Lopikerwaard) gaat de samenwerking verder dan alleen de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. Nauwere samenwerking in vergelijkbare dossiers zorgt voor verbinding. Die verbinding is er ook voor de maakindustrie. De regio U16 kent de zogenoemde MKB-deal Utrecht-West. Een initiatief van de provincie Utrecht, speciaal gefocust op de MKB-bedrijven in de maakindustrie. Binnen dat initiatief kunnen stageplekken en vacatures/banen worden gedeeld.

In beide regio's liggen kansen voor wat betreft Nieuwe Economie. Het gaat hierbij over de trends en ontwikkelingen, zoals circulaire economie, slimme industrie, robotisering, open innovatie en slimme logistiek.

De provinciale economische context

Het uitgangspunt van het provinciaal economisch beleid staat in de visie 'focus op een vitale en duurzame economie 2020-2027' (april 2020). Dat beleid is gebaseerd op de constatering dat de regionale economie in transitie is naar een duurzamer model. Innovatie, digitalisering en verduurzaming zijn daarvan voorbeelden en vragen andere vaardigheden van werkgever en werknemer.

Uit de provinciale economische visie:

"Complexe maatschappelijke opgaven zijn er als 'nieuwe markten' geformuleerd: verduurzaming van de leefomgeving, gezondere mensen en waardevolle digitalisering. De regionale innovatie- en economische ecosystemen worden uitgedaagd om voor deze opgaven met (haalbare, schaalbare en exporteerbare) oplossingen te komen. Partners worden uitgedaagd om in denken en handelen ook zelf te veranderen en mee te bewegen. Daarmee wordt enerzijds regionaal geïnvesteerd in brede welvaart en anderzijds de weg bereid naar nieuwe markten en de toepassing van innovaties. De megatrends die nú in de rest van de wereld worden geïdentificeerd, zijn uiteraard ook in de regio Utrecht zichtbaar:

- *Groei van de bevolking in stedelijk gebied*
- *Een vergrijzende beroepsbevolking*
- *Noodzaak tot verduurzaming*
- *Digitale transformatie van economie en samenleving."*

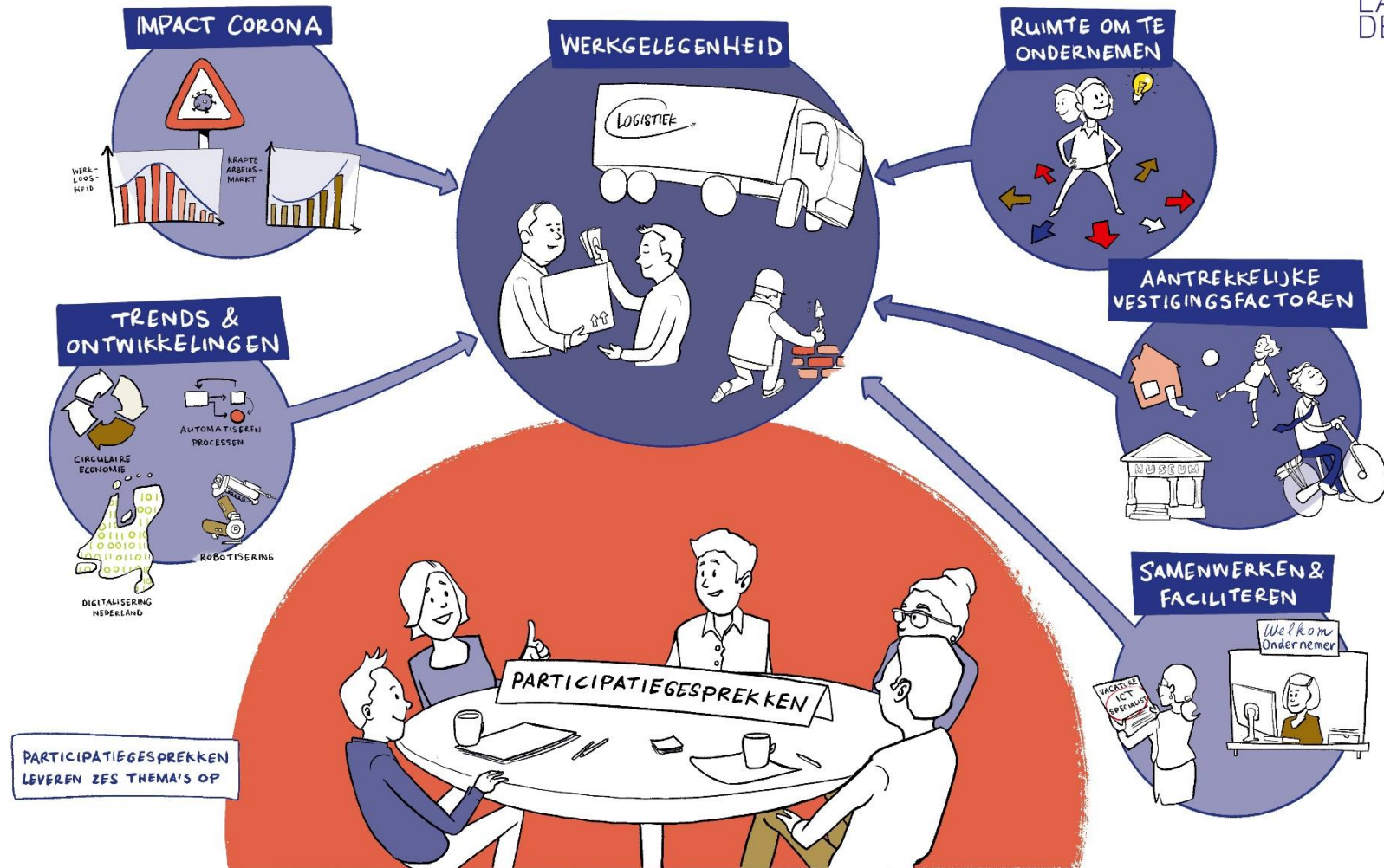
(bron: Provincie Utrecht, 'focus op een vitale en duurzame economie 2020-2027', april 2020).

De beschrijving van de eigen lokale economie en die van de regio's en provincie laten samenhang zien. Dat biedt naast kansen richting de nieuwe economie ook uitdagingen qua werkgelegenheid en het kunnen voorzien in de personele behoeften van ondernemend Vijfheerenlanden.

PROVINCIE :: UTRECHT

THEMA'S

Nieuwe economie

Ook Vijfheerenlanden heeft te maken met de transitie naar de nieuwe economie. Innovatie, verduurzaming, circulariteit en digitalisering/robotisering zijn daarin leidend. Ondernemers en werknemers die meebewegen en passende werkgelegenheid zijn nodig. Dat vraagt inspanningen van alle partijen die daarbij betrokken zijn.

Algemene ontwikkeling werkgelegenheid

Cijfers van het UWV geven aan dat door corona de werkloosheid sterker fluctueert dan daarvoor. Vooral onder jongeren omdat deze groep veelal een tijdelijk contract heeft en vaker dan andere leeftijdsgroepen als uitzend- of oproepkracht werkt. Deze groep werknemers, zonder een vast contract, verliest in lastige tijden vaak als eerste zijn baan. Tijdens de huidige crisis zijn de horeca en detailhandel zwaar getroffen. In deze twee sectoren werken juist veel jongeren. Eerdere crises leren ons ook dat jongeren vaak als eersten weer een baan vinden als de economie weer begint te groeien. (Bron: UWV, 2020)

Tegelijkertijd zien wij dat het economisch herstel sterker is dan verwacht. Of dat herstel doorzet is afhankelijk van het verloop van de coronacrisis. Opmerkelijk is dat met name de horecasector moeite heeft met het aantrekken van personeel. De werknemers die tijdens de crisis zijn ontslagen keren niet terug. Sommige ondernemers zien zich genooddaakt personeel buiten Nederland te werven. Opvallend is ook de constatering dat voor het eerst sinds 50 jaar het aantal werklozen lager ligt dan het aantal vacatures.

Een andere ontwikkeling naast om-/her- en bijscholen is dat niet langer alleen diploma's van belang zijn om in aanmerking te komen voor een vacature. Werkgevers gaan meer dan vroeger op zoek naar talenten en interesses. In de steeds krappere wordende arbeidsmarkt gaan werkgevers daarmee creatief op zoek naar nieuwe medewerkers.

Dat is ook nodig omdat er te weinig arbeidskrachten beschikbaar zijn of niet worden gevonden. Dat houdt ook in het nog meer, actiever en uitgebreider automatiseren/robotiseren van standaard werkzaamheden of bij zwaar werk. Maar ook het nog beter ontsluiten van het verborgen arbeidspotentieel in Nederland wordt noodzakelijk. Te denken valt aan meer mensen die minder deeltijdwerk verrichten of langdurig, veelal wat oudere, werklozen die door werkgevers systematisch niet meer aangenomen worden, te matchen met werkgevers. Ook is voorstelbaar dat in de toekomst de seizoenmigratie steeds harder noodzakelijk wordt of dat het voor statushouders eenvoudiger wordt om de arbeidsmarkt te betreden en mee kunnen helpen bij het voorzien in het tekort aan arbeidskrachten in ons land en hun bijdrage kunnen leveren aan de gewenste of zelfs noodzakelijke groei van de economie. De groei die samenhangt met de toenemende vergrijzing. Vergrijzing zorgt niet alleen voor een verwachte forse toename van de zorgkosten, maar betekent ook een toename van de behoefte aan medische apparatuur, hulpmiddelen enzovoort.

Een leven lang ontwikkelen

Het verkrijgen, behouden en versterken van werkgelegenheid vraagt een actieve houding van zowel werknemer als werkgever. De transitie van de economie maakt dat een leven lang ontwikkelen de nieuwe realiteit vormt. Naast toenemende automatisering en nieuwe technologieën veranderen functies van medewerkers en daarmee ook de vaardigheden die nodig zijn. De toenemende vergrijzing speelt een rol. We werken allemaal langer door, blijven onszelf voortdurend ontdekken en ontplooiën. Telkens iets bijleren vergroot de kans op een baan in de toekomst (Bron: Start People, 2020).

Ook is het juist nu, als gevolg van de corona crisis, extra belangrijk dat medewerkers en/of werkzoekenden zich gemakkelijk kunnen laten om-, her- of bijscholen. Werkgevers bieden de huidige en nieuwe medewerkers 'training on the job' aan, stellen een opleidingsbudget beschikbaar om zo hun medewerkers te stimuleren 'een leven lang te ontwikkelen'. Dat is van belang in te kunnen blijven spelen op de veranderende economie. Dat vereist een proactieve houding van de werknemer.

De 'platformeconomie'

Online platforms zijn een onderdeel van de steeds verder digitaliserende economie. Zij organiseren de afstemming van vraag en aanbod van goederen en diensten en zijn ontstaan door het toenemende gebruik van internet door bedrijven en particulieren. Digitale platforms matchen vraag en aanbod slim met elkaar. Bedrijven besteden steeds meer werk dat hiermee samenhangt uit en door de kenniseconomie neemt het belang van flexibiliteit en innovatie toe.

Bedrijven hebben minder werknemers in vaste dienst. Het aantal zzp'ers in Nederland en in Vijfheerenlanden is groot. In Nederland staat dit bekend als platformeconomie. Op deze platforms worden individuele competenties gekoppeld aan specifieke eisen voor een afgebakend project (Bron: Smart People, 2020).

Digitale werving van personeel

Door nieuwe technologieën en het corona-virus vinden steeds meer activiteiten in de recruitment branche online plaats. Millennials zoeken niet op een carrièrebeurs naar een baan, zij kijken liever online op bijvoorbeeld LinkedIn of Instagram. Dit zorgt ervoor dat de werving en selectie steeds meer via de digitale media zal plaatsvinden. Als ondernemer is het dus enorm belangrijk online vindbaar te zijn.

Flexibeler arbeidsmarkt

Anders dan vroeger, toen beginnen en eindigen bij dezelfde werkgever 'normaal' was, lijkt nu 'jobhoppen' steeds meer de norm. Vooral jonge werknemers wisselen geregeld van baan. Stilstaan is volgens deze jonge werknemers funest voor je carrière (Bron: Jobse, 2019). Zij hebben meer behoefte aan vrijheid en blijven zichzelf liever uitdagen. Een duurzame relatie met de werkgever heeft dan minder prioriteit. Als werkgever is het juist belangrijk met (jonge) werknemers in gesprek te blijven om ze te behouden. Wat willen zij bijvoorbeeld nog leren en hoe kunnen zij zichzelf blijven uitdagen.

De recent gestarte proef rond (tijdelijke) uitwisselbaarheid van personeel draagt ook bij aan meer flexibiliteit op de arbeidsmarkt. Bedrijven die in deze coronatijd personeel 'over hebben' zoeken de samenwerking met collega-bedrijven die juist een tekort aan personeel ervaren en tijdelijk gebruik kunnen maken van dit aanbod.

Ontwikkeling werkgelegenheid in Vijfheerenlanden

Essentieel voor een gezonde duurzame lokale economie is dat bedrijven kunnen voorzien in hun behoefte aan goed opgeleid

en gekwalificeerd personeel. Werkgelegenheid wordt beïnvloed door verschillende ontwikkelingen op de arbeidsmarkt: door krapte (hoe kom ik aan geschikt personeel?), door krimp (veroorzaakt door de toenemende vergrijzing) en door een veranderende arbeidsmarkt (digitalisering, automatisering/robotisering).

Ook wegtrekkende jeugd, het niet vervuld krijgen van stageplaatsen of vacatures door de beperkte bereikbaarheid van de werklocatie en de toenemende behoefte aan arbeidsmigranten door de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt zijn factoren die invloed hebben op de lokale werkgelegenheid.

Krapte

Of er sprake van is of dreigt te komen verschilt per sector en per regio. Bovendien verschilt de krapte in de arbeidsmarktregio. In zowel Gorinchem als in Midden-Utrecht is behoefte aan technisch geschoold personeel. Onderscheidend is de grote vraag naar ICT'ers in Midden-Utrecht, iets wat duidelijk minder speelt in de arbeidsmarktregio Gorinchem (Bron: 'Bouwstenen voor een economische strategie, regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden, Stec, juli 2020).

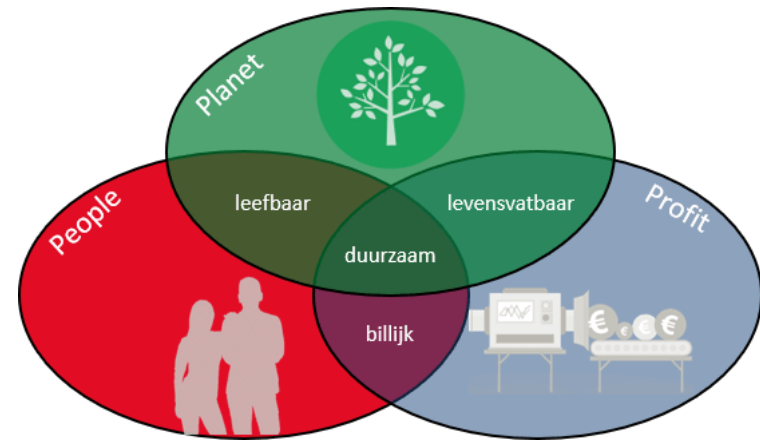
Via zgn. spanningsindicatoren geeft het UWV inzicht in de ontwikkeling van de arbeidsmarkt. De spanningsindicator meet de verhouding tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt door het geschatte aantal openstaande vacatures te delen door het aantal personen dat in de eerste 6 maanden van hun WW-uitkering zitten. Via de volgende link krijgt u toegang tot de meest recente informatie:

<https://www.werk.nl/arbeidsmarktinformatie/dashboards/spanningsindicator>

Als er sprake is van krapte vormen arbeidsmigranten een deel van de oplossing. Binnen de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden zijn naar schatting tussen de 2.000 en 2.500 arbeidsmigranten actief. Arbeidsmigranten blijven in de toekomst nodig. De doorzettende vergrijzing van de beroepsbevolking (krimp) draagt op termijn bij aan de inzet van arbeidsmigranten (Bron: Stec 2020)

Krapte ontstaat ook door het ontbreken van de juiste vervolgopleiding na de middelbare school in de eigen gemeente. Dan kiest de jeugd voor vertrek uit de gemeente of voor een opleiding buiten de gemeente. Deze groep raakt buiten beeld bij de lokale ondernemers en andersom. Opleiding en stages worden vaak gevolgd door een baan buiten de gemeente Vijfheerenlanden. Pas op latere leeftijd keren de dan jongvolwassenen al dan niet met hun gezin terug naar Vijfheerenlanden.

Krapte biedt ook kansen. O.a. vanuit het perspectief van maatschappelijk verantwoord ondernemen, vooral voor personeel met een afstand tot de arbeidsmarkt. Er zijn veel lokale initiatieven, vanuit de Provincie Utrecht, regio U16, gemeente, vanuit Avres, Stichting Samen Doen, enz.

(maatschappelijk verantwoord ondernemen verbeeld)

Onderlinge afstemming tussen de verschillende initiatiefnemers is daarbij belangrijk. Op de hoogte zijn van elkaars initiatieven en kansen om de samenwerking verder te optimaliseren zijn nodig. Vanuit het perspectief van de ondernemer als werkgever is dit een nadrukkelijke behoefte. Rond de inzet van personeel met een afstand tot de arbeidsmarkt hebben ondernemer en werknemer baat bij meer steun vanuit de faciliterende organisatie(s).

Krimp

Stec heeft in zowel het onderzoek 'Naar toekomstbestendige werklocaties in de regio U16' als de rapportage 'Bouwstenen voor een economische strategie regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden' uitspraken gedaan over de ontwikkeling van het aantal inwoners en de ontwikkeling van de beroepsbevolking.

Het aantal inwoners van Vijfheerenlanden stijgt tot 2040 licht (Bron: Primos 2019) terwijl de beroepsbevolking door vergrijzing tot 2050 met circa 3% krimpt. In 2020 bedroeg het aantal 65-plussers circa 20% in de regio. Dit percentage zal in lijn met de nationale demografische ontwikkeling in 2050 27% bedragen. Deze ontwikkeling zorgt op termijn voor nog meer druk op de arbeidsmarkt.

Veranderende arbeidsmarkt

Al langer heeft de digitalisering, naast automatisering en robotisering, invloed op de arbeidsmarkt en de werkgelegenheid. Lokale ondernemers geven aan steeds meer moeite te moeten doen om aan geschikt personeel te komen. Zelfs het vervullen van stages blijkt in de hedendaagse praktijk niet altijd eenvoudig ondanks het ruime aanbod aan studenten. Vooral de technische Mbo-opleidingen vragen aandacht hiervoor.

Opbrengst participatie

Over de werkgelegenheid in Vijfheerenlanden zijn de deelnemers aan de gehouden participatiebijeenkomsten duidelijk. Zij geven de volgende aandachtspunten mee om geschikt personeel te vinden.

Onbekendheid Vijfheerenlanden

Vijfheerenlanden is onvoldoende bekend als gemeente waarin het naast prima werken, ook goed wonen en verblijven is. Breng de gemeente voor toekomstige werknemers onder de aandacht met een gezamenlijke promotiecampagne. Het gebied en dus de gemeente staat bekend om mensen met de juiste (werk)mentaliteit, de goede relatie tussen werkgever en

werknemer (veel jubilea), een interessant aanbod aan horeca, detailhandel, cultuur en sport in combinatie met de landelijke omgeving. Ook de profilering van de bedrijven zelf kan beter. De gemeente huisvest aansprekende bedrijven die (inter)nationaal actief zijn en een naam hebben opgebouwd.

Opleiden dichter 'bij huis'

Bied jongeren de mogelijkheid om dichter bij huis een opleiding te volgen, bij voorkeur dicht bij de bedrijven of zelfs binnen de bedrijven (in de vorm van leerwerkplekken). Dichter bij huis vergroot de kans dat de stage of opleiding wordt omgezet in een arbeidsovereenkomst. Zoek daarvoor verbinding met opleidingsinstellingen en met instanties die zich inzetten op dit vlak. Genoemd zijn de Regionale Beroepen en Innovatie Campus i.o. (RBIC) en het I-Lab (IAC). Zoek aansluiting bij de MKB-deal Utrecht-West speciaal gericht op de MKB-bedrijven in de maak-industrie.

Jong geleerd, later geprofiteerd

Het onderwijs zelf geeft als suggestie mee om de jeugd in een zo vroeg mogelijk stadium op te zoeken en ze kennis te laten maken met de mogelijkheden bij lokale bedrijven. Ga met ze in gesprek en betrek ze actief bij de uitwerking van deze economische visie. Daarnaast vormt Game-On van School & Bedrijf, de tweejaarlijks technologiemanifestatie voor het onderwijs in de regio, een mooi initiatief dat steun verdient. Andere initiatieven zijn de 'techniekroute', lokale leerlingen van de basisscholen komen op een speelse manier in aanraking met lokale bedrijven en 'kom/kijk binnen bij bedrijven'. Dit initiatief is erop gericht om bedrijven en organisaties in contact te brengen met werkzoekenden, leerlingen, stagiairs en vrijwilligers.

Ook scholen met leerlingen en studenten die zich willen oriënteren op branches en beroepen maken gebruik van deze open dagen. Voor leerlingen zijn de bedrijfsbezoeken van grote meerwaarde voor het bepalen van een vervolgopleiding.

Naast theorie ook praktijk

In het kader van gekwalificeerd personeel blijkt een aantal praktijkgerichte vaardigheden essentieel. Communiceren, plannen, structuur aanbrengen en samenwerken zijn voorbeelden. Vooral deze basiskwalificaties blijken onvoldoende ontwikkeld en zijn voor verbetering vatbaar. Voornamelijk op het scharnierpunt VMBO/HAVO naar MBO/HBO.

Her-, bij- en omscholing belangrijk

Tenslotte geven ook de mogelijkheden voor her-, bij- en omscholing goede vooruitzichten om in te spelen op die voortdurend veranderende arbeidsmarkt. Dat geldt voor alle doelgroepen, van recente werklozen tot mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Iedereen kan en mag meedoen. Daar ligt een mogelijkheid en rol voor werkgevers in Vijfheerenlanden in samenwerking met de leerwerkloketten van Midden-Utrecht en Gorinchem.

Economische ontwikkelingen

Binnen de provincie Utrecht en de regio U16 is de focus aangebracht op verduurzaming, circulaire economie en robotisering naast slimme logistiek en innovatie. Van ondernemers wordt gevraagd hierop te reageren of te anticiperen. Daarbij spelen automatisering, digitalisering en robotisering een rol, verschillend per bedrijfstak. Deze

economische ontwikkelingen hebben invloed op de bestaande en de nieuwe werkgelegenheid.

Verduurzaming

Ondernemers begrijpen het belang van verduurzaming van hun bedrijfspand en/of bedrijfsvoering. Belangrijke overweging daarbij is dat de verduurzaming uiteindelijk leidt tot kostenbesparing. De snelheid waarmee verduurzaming wordt ingepast hangt samen met tijd en financiële mogelijkheden. Dat wil zeggen eigen middelen of subsidie-/stimuleringsregelingen, naast bedrijfseconomische aspecten. Soms ontbreekt het aan voldoende kennis. De bereidheid is er samen te werken. Dat blijkt vooral een kwestie van de juiste samenwerkingspartners vinden.

Verduurzaming gaat verder dan alleen lokale investeringen in duurzaamheid. Het terugbrengen van de productie naar Nederland (glocalisering in plaats van globalisering), de zogenaamd korte ketens (landbouw- en melkproducten vanaf de bedrijfslocatie rechtstreeks leveren aan de particulier) en de doorontwikkeling van de agrarische sector naar kringlooplandbouw zijn voorbeelden die passen binnen de verduurzaming van de economie in Vijfheerenlanden.

Circulaire economie

Naar het thema circulaire economie gaat veel aandacht uit. Tegelijkertijd is circulaire economie nog in ontwikkeling. Daar liggen kansen. Voor bedrijven en (kennis)instellingen loont het steeds meer om:

- dicht bij elkaar te zitten en/of
- dicht bij de herkomst van grote reststromen en afnemers te zijn en/of

- actief gebruik te maken van praktische hulpmiddelen, zoals BIM, (Bouw Informatie Management) waarmee herkomst en hergebruik eenvoudiger te realiseren wordt.

De uitwerking en praktische toepassing verschillen per sector en zelfs per ondernemer. De gemeente kan aan een versnelling bijdragen door ondernemers hierin actief te ondersteunen. Een goed voorbeeld daarvan is 'Waarde in de Waard', een serie masterclasses waarin ondernemers worden geïnformeerd over de mogelijkheden hun reststromen in te zetten. Ook hiervan wordt en is door lokale ondernemers gebruik gemaakt. In het beleidsplan circulaire economie zijn meer specifieke ontwikkel-richtingen en voorstellen gedaan.

Automatisering/Robotisering (slimme industrie)

Slimme industrie is de koppeling van automatisering en gegevensuitwisseling aan industriële productie via slimme sensoren, big data, Internet der Dingen, automatisering/robots et cetera. Bestaande producten en processen worden hierdoor slimmer en efficiënter. Er ontstaan bovendien nieuwe producten, diensten en processen.

Samenwerking tussen bedrijven in de waardeketen wordt belangrijker om innovatief en concurrerend te blijven. Op locatieniveau leidt dit onder andere tot het delen van bedrijfs-gebouwen, voorzieningen en faciliteiten.

In de productiesector en de logistiek zien we robots steeds meer routinewerkzaamheden overnemen. Dit is nodig om de productie en toegevoegde waarde te kunnen blijven verhogen en om (internationaal) concurrerend te blijven. In Nederland zijn 194 robots actief per 10.000 werknemers in de industrie (bron: Sociaal Cultureel Planbureau).

De jaarlijkse groei in deze sector is zo'n 10%. Na de elektronische- en auto-industrie, groeit de robotisering snel in de voedingsmiddelenindustrie. Juist die is groot in Nederland, dus de grootste impact gaat nog komen. (Bron: Stec). Voor een aantal sectoren in Vijfheerenlanden biedt deze trend/ontwikkeling kansen. Gekoppeld aan het thema 'samenwerken' liggen ook hier mogelijkheden, lokaal en regionaal. Bedrijven die elkaars nabijheid opzoeken en bedrijven die 'samen sterker staan', maar ook bedrijven die hun ervaringen delen.

Slimme logistiek

De logistieke sector is prominent aanwezig in Vijfheerenlanden. De sector groeit door trends als de groeiende (slimme) industrie en e-commerce. De logistiek wordt steeds slimmer door big data aan logistiek te koppelen. Maar ook door goed in te spelen op veranderingen in de bevoorradingsketen met bijvoorbeeld 3D-printing. En door logistieke processen verder te robotiseren/automatiseren.

Slimme logistiek is de overkoepelende term voor de veelheid aan ontwikkelingen die de logistiek beïnvloeden zoals logistiek van materialen, grondstoffen en (onderhouds)onderdelen voor bv. 3D-printers bij producenten. Materialen moeten niet alleen naar productielocaties worden vervoerd, maar wellicht ook naar mensen thuis. Er ontstaan meer lokale en regionale bevoorradingsketens en distributienetwerken en retourlogistiek rondom goederen en materialen die niet gebruikt worden. Dit leidt tot het ontstaan van logistieke (keten)regie- en kennis-centra en nieuwe concepten, zoals digitale warehouses en mobiele fabrieken. De ligging van Vijfheerenlanden biedt kansen een vooraanstaande rol te spelen bij slimme logistiek.

Innovatie

Veel ondernemers zijn alert op kansen tot innovatie: product-innovatie, procesinnovatie, duurzame innovatie en markt-innovatie. Ook klimaatadaptatie en de energietransitie bieden ondernemers kansen. Om blijvend concurrerend te kunnen zijn is het belangrijk continu te innoveren. Ondernemers ervaren die verantwoordelijkheid, maar geven aan hulp vanuit de gemeente goed te kunnen gebruiken.

Innovatie leidt ook tot een verschuiving in de bedrijfsvoering van een primair gesloten innovatieaanpak, waarbij de ontwikkeling plaatsvindt binnen de muren van een bedrijf, naar zogenaamde open innovatie. Om te blijven innoveren en concurreren werken bedrijven in een cluster samen, ook met onderwijs- en onderzoeksinstellingen,.

Digitalisering

Thuiswerken tijdens de Corona-pandemie heeft bijgedragen aan de versnelde digitalisering van Nederland. Inwoners/werknemers/ondernemers hebben daarbij gebruik kunnen maken van het in 2020 en 2021 aangelegde glasvezel-netwerk in de gemeente. Glasvezel is naast -op termijn- 5G een randvoorwaarde voor een succesvolle groei naar de nieuwe economie. Een andere ontwikkeling heet het 'Internet der Dingen'. Apparaten en systemen die met elkaar in verbinding staan en gegevens uitwisselen. Dat biedt ondernemers mogelijkheden om met nieuwe businessmodellen te gaan werken.

Onderwijs

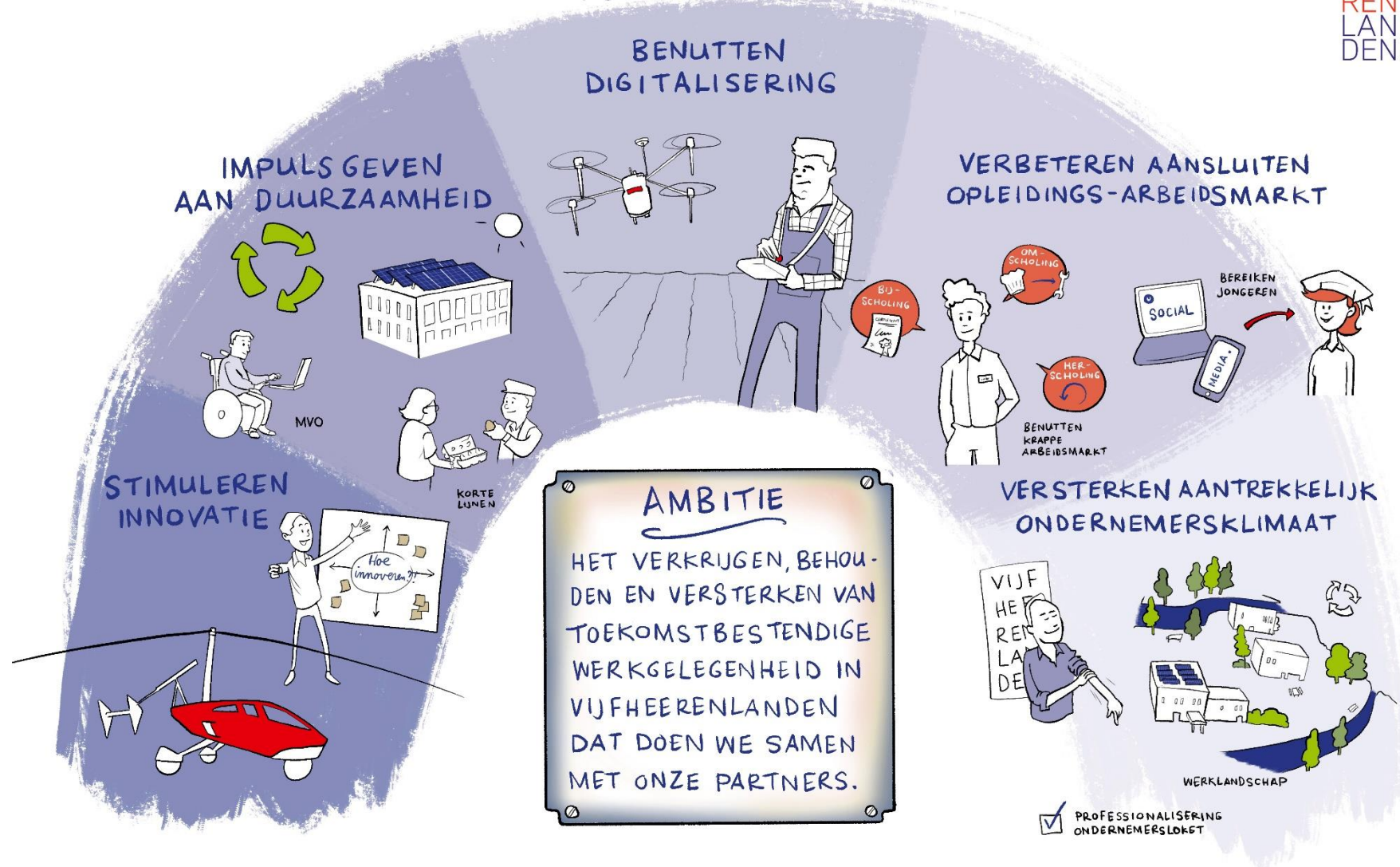
Voor de economie in Vijfheerenlanden is het van belang dat ook de onderwijsinstellingen inspelen op deze trends en ontwikkelingen. Dat doen zij met hun onderwijsaanbod aan de toekomstige werknemer of werkgever. Ondernemers geven aan dat zij daarin graag betrokken willen zijn en willen worden. Er is behoefte aan opleiden en begeleiden van toekomstig personeel dichter 'bij huis' en meer afgestemd op de ontwikkelingen in het bedrijf(sleven).

Inzetten op verkrijgen, behouden en versterken werkgelegenheid

De beschreven ontwikkelingen vormen niet alleen een uitdaging, zij bieden ook kansen voor de lokale economie. En meer in het bijzonder voor de lokale werkgelegenheid. Door op de juiste manier de nieuwe economie te stimuleren ontstaat nieuwe bedrijvigheid en nieuwe werkgelegenheid. Bestaande werkgelegenheid blijft en beweegt mee. In de economische agenda die hierna volgt zijn onze ambities beschreven.

ROUTE OP WEG NAAR EEN GEZONDE LOKALE ECONOMIE

GEMEENTE
VIJF
HEE
REN
LAN
DEN

Economische agenda

Het verkrijgen, behouden en versterken van toekomstbestendige werkgelegenheid in Vijfheerenlanden is de ambitie van deze economische visie en daarmee de stip op de horizon. Werkgelegenheid is belangrijk voor inwoners, voor toekomstige werknemers en voor werkgevers. Tegelijkertijd verandert de werkgelegenheid mee met de ontwikkelingen waarvoor de ondernemers staan. Innovatie, verduurzaming, circulariteit en digitalisering zijn daarvan de meest bekende voorbeelden. Van de beroepsbevolking wordt de nodige inzet gevraagd via bij-, her- en omscholing. Daarnaast zijn de relatie onderwijs-arbeidsmarkt en optimalisering van het ondernemersklimaat belangrijk voor de werkgelegenheid.

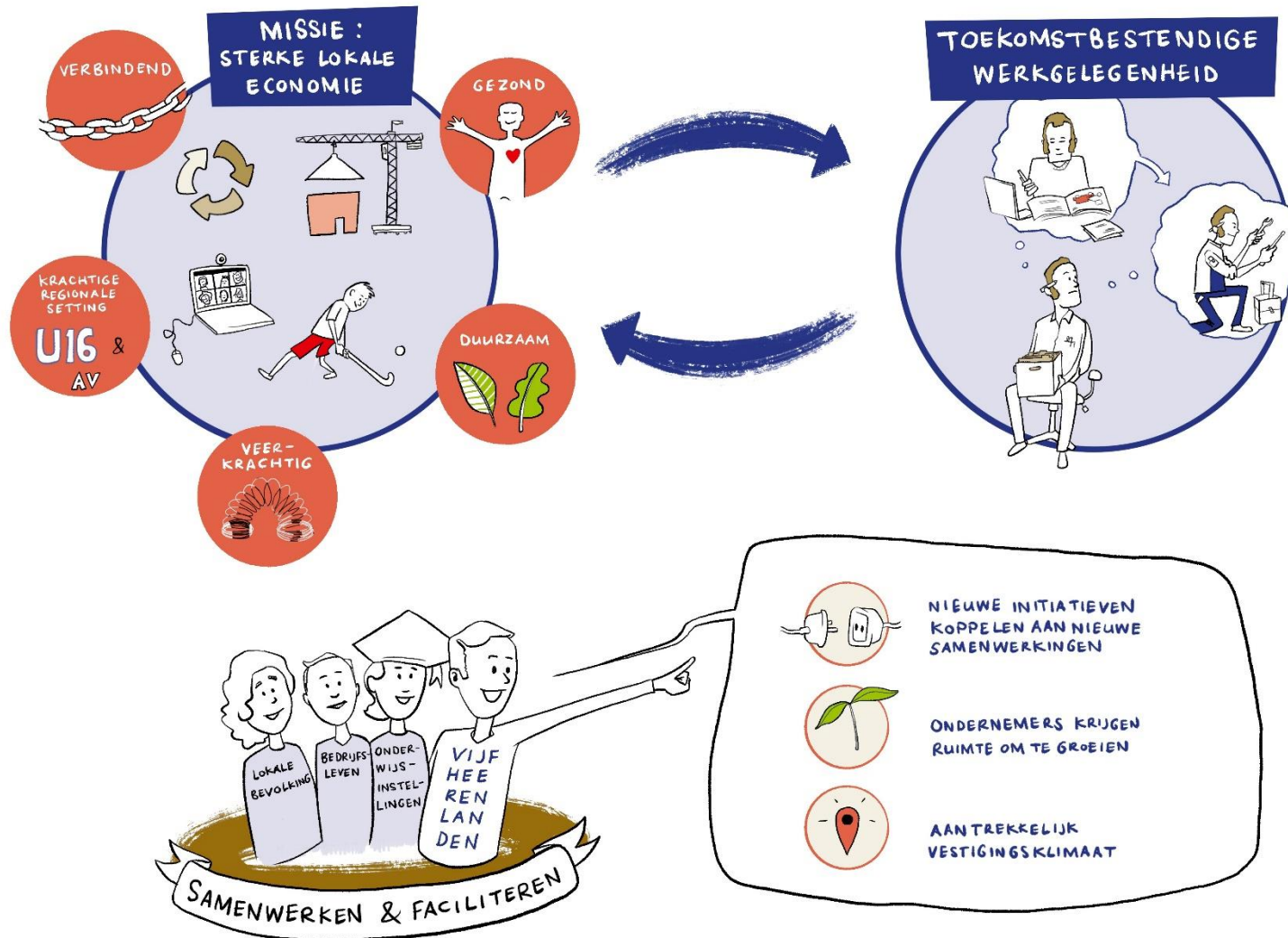
Met deze inzet op werkgelegenheid is niet alleen de lokale economie geholpen, ook biedt die de mogelijkheid bij te dragen aan de regionale economische ambitie van de U16, 'gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen', zoals beschreven in het IRP.

Bij deze ambitie hoort een agenda die het college de komende jaren volgt, samen met de partners uitwerkt en tot uitvoering brengt. Het is een statische agenda voor zover het de ambitie betreft. De uitvoering kent een dynamisch karakter.

Ambitie	We gaan daarvoor...	En dat doen we met...
Stimuleren innovatie Een innovatieve economie draagt bij aan innovatieve werkgelegenheid.	• Ondernemers proactief stimuleren en ondersteunen • Om-/her-/bijscholing van en bij nieuwe en bestaande werknemers stimuleren • Een breed georiënteerde lokale denktank instellen. Doel is trends en ontwikkelingen volgen en vertalen naar de lokale economie.	• Brancheorganisaties • Ondernemersverenigingen • Onderwijsinstellingen • Startups binnen gemeente • ROM/EBU • Ministerie van Economische Zaken en Klimaat • Provincie Utrecht • Regio U16 • ...
Impuls geven aan duurzaamheid Vergroening en klimaat adaptief maken van werklocaties, met impuls gezondheid, investeren in circulariteit én een brede, flexibele werkgelegenheidsstructuur Een gezonde, duurzame economie draagt bij aan de vitaliteit, leefbaarheid, welzijn en welvaart in Vijfheerenlanden	• Investeren in bestaande en nieuwe toekomstbestendige werklocaties • Ondernemers proactief ondersteunen bij de invulling van verduurzaming (energietransitie, circulariteit, etc.) • Het gemeentelijk acquisitiebeleid breder oriënteren • In de Omgevingsvisie ruimte bieden voor een gezonde, duurzame en innovatieve lokale werkgelegenheid	• Brancheorganisaties • Ondernemersvereniging(en) • Individuele bedrijven • Werknemers • Waterschap • Provincie Utrecht • Ministerie van Economische Zaken en Klimaat • Regio U16 • ROM/EBU • ...
Benutten digitalisering Ondernemers en werknemers zien de veranderende arbeidsmarkt en de digitalisering, automatisering en robotisering als kans.	• Kennis en ervaring op dit terrein samenbrengen en inzetten • Werknemers verkrijgen, behouden en opleiden. Eventueel met extra gemeente brede opleidingsfaciliteiten	• Onderwijsinstellingen • Vooroplopende bedrijven • Studenten/leerlingen • Regio U16 • I-Lab • ...

Dat leidt tot een groeiende behoefte aan digitale professionals in alle sectoren van de economie	• Werkgevers proactief ondersteunen	
Verbeteren aansluiting opleiding-arbeidsmarkt Er is voldoende en gekwalificeerd personeel beschikbaar	• De uitwisseling versterken tussen onderwijsinstellingen en nieuwe/bestaande bedrijvigheid • Een overlegstructuur opzetten met direct betrokkenen bij de lokale economie. Doel is aantrekkelijke randvoorwaarden ontwikkelen voor het verkrijgen, behouden en versterken werkgelegenheid • Inwoners, jeugd en toekomstige werknemers kennis laten maken met het lokale bedrijfsleven en daarin een proactieve rol vervullen • (Toekomstige) werknemers verkrijgen, behouden en opleiden. Eventueel met extra gemeente brede opleidingsfaciliteiten	• Onderwijsinstellingen • Studenten/leerlingen • Werkgeversorganisaties • AVRES/werkgeversservicepunt • Maatschappelijke organisaties • Makelaars • I-Lab • ...
Versterken aantrekkelijk ondernemersklimaat Inwoners en toekomstige werknemers zijn bekend met de mogelijkheden van de lokale economie en van de werkgelegenheid	• Bestaande en nieuwe toekomstbestendige werklocaties promoten • Het bestaande ondernemersloket (digitaal en analoog) uitbreiden en inzetten. • Met belanghebbenden nut en noodzaak en de mogelijkheden onderzoeken lokale regelgeving te vereenvoudigen • Een op de lokale economie georiënteerde campagne Vijfheerenlanden ontwikkelen en inzetten	• Kamer van Koophandel • MKB-Nederland • VNO-NCW • Brancheorganisaties • Ondernemers(verenigingen) • Regio U16 • Provincie Utrecht...

MISSIE

Bijlagen

a. Toelichting op de ondersteunende thema's

Het participatietraject heeft geleid tot een zestal thema's. Thema's die los van elkaar en ook samen zien op de meerwaarde van een gezonde werkgelegenheid. Daarbij is gesproken over de leefbaarheid en vitaliteit van de gemeente als geheel en over het belang van de brede welvaart voor de ondernemers en de individuele inwoners/werknemers. Werkgelegenheid volgde daaruit als centraal thema. De andere vijf thema's zijn ondersteunend en hieronder nader toegelicht.

(De impact van) corona

De pandemie heeft grote gevolgen voor de lokale ondernemers, de werknemers en ook de consumenten. Wat die gevolgen precies zullen zijn verschilt per sector en wordt pas later concreet. Er zijn sectoren die de crisis nauwelijks te boven komen of daarvoor lang nodig hebben (horeca, cultuursector, reisbranche), sectoren die geen profijt of last ervan hebben (onderwijs, financiële instellingen) en sectoren die juist veel baat hebben bij de gevolgen van de crisis of daarin kansen zien (logistieke sector, webshops, bouwmarkten, tuincentra, zorgsector).

Voorzieningen/maatregelen in relatie tot de arbeidsmarkt

Landelijk zijn en worden voorzieningen getroffen, verlengd, aangepast om ondernemers te steunen. Ook provinciaal en regionaal zijn er initiatieven. Ondernemers kunnen voor

informatie en hulp terecht bij Utrecht Region Economische Corona Alliantie (EURECA). De Economic Board Utrecht is hiervoor het loket.

De provincie Utrecht financiert het project 'De techniek samen de crisis door'. Dat project draagt eraan bij dat er nu en in de toekomst voldoende gekwalificeerde vakmensen zijn voor de economische opgaven als de energietransitie.

Ook kunnen ondernemers met het project 'Nu Digitaal' steun krijgen bij het digitaliseren van hun bedrijfsactiviteiten. 'Nu Digitaal' is speciaal ontwikkeld voor ondernemers waarvan het bedrijfsmodel door de coronacrisis onder druk staat.

Het programma biedt ondernemers een pakket met hulpmiddelen, zoals advies, een online marketingcoach en bijeenkomsten.

De regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden kent initiatieven die ondernemers, maar ook werknemers helpen. Voorbeelden zijn:

- het digitale platform WIIJIIJ om mensen bewust te maken van de mogelijkheden die ze hebben op de arbeidsmarkt in de regio.
- De Sity Academy, vooral gericht op het vervullen van vacatures door her- en bijscholing van inwoners uit de regio. Het gaat daarbij om het aanleren van praktische vaardigheden, het werkfit en vakbekwaam maken.
- In het kader van crisisdienstverlening op de arbeidsmarkt is een Regionaal Mobiliteits Team (RMT) vanuit de arbeidsmarkt Gorinchem opgericht. Het RMT richt zich op werkenden maar ook op zelfstandigen die door de coronapandemie werk zoeken.
- En niet in de laatste plaats Avres die de grootste rol heeft. Avres is primair verantwoordelijk voor de uitvoering van de Tozo (Tijdelijke Overbruggingsregeling

Zelfstandig Ondernemers), maar informeert ondernemers ook actief over alle andere regelingen. Verder is Avres ook de uitvoerder van de bijstandsregelingen etc. en kan zij haar cliënten een compleet advies geven. Avres biedt samen met het UWV ondersteuning aan werkgevers met arbeidsmarkt gerelateerd problemen in het Werkgevers Service Punt. Ook Avres zorgt met regelmaat voor een update van actuele ontwikkelingen.

Tenslotte is er de tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW). Deze regeling is er gekomen om

werkgevers die door de coronacrisis te maken hebben met omzetverlies tegemoet te komen. Met de tegemoetkoming NOW kunnen werkgevers hun werknemers met een vast of een flexibel contract doorbetalen en in dienst houden. De insteek is zo veel mogelijk banen te behouden. De behandelende instantie is het UWV.

Coronacrisis in de praktijk

De coronacrisis heeft een aantal trends en ontwikkelingen die al zichtbaar waren versneld gevormd tot het nieuwe normaal. De belangrijkste zijn digitalisering, thuiswerken, internet-winkelen en in het verlengde daarvan digitaal boodschappen doen.

Sommige ondernemers gebruiken deze periode van lagere afzet-mogelijkheden als kans om tot verduurzaming te komen van het bedrijfspan en de bedrijfsvoering. Andere sectoren hebben het te zwaar voor dit soort maatregelen of kunnen dat niet, zoals in de culturele sector, de reisbranche en de horeca.

Ook lokaal laat de crisis zijn sporen na, in zowel negatieve als positieve zin. Tijdens de participatiebijeenkomsten is dat onderscheid gebleken. Enkele voorbeelden die zijn gepasseerd:

- Zeker dit jaar is beduidend meer dan in voorgaande jaren de vakantie in Nederland doorgebracht. Ook is de behoefte aan recreatie dichtbij huis gegroeid. De verwachting is dat dit blijft.
- Mensen zijn beter en bewuster gaan eten. Daarvan profiteren de agrariërs die een stijging zien in de verkoop van hun producten.
- Er is gesproken over het ontwikkelen van een breed scala aan arrangementen waarin verschillende lokale partijen inbreng hebben en samenwerken.
- De crisis zorgt bij sommige branches voor een versnelde aanpak van verduurzaming. Daarbij zijn zorgen geuit bij de bestaande en beperkte netcapaciteit. Zowel door en over de stroomgebruikers en -verbruikers, maar ook over de teruglevering van duurzaam opgewekte stroom.
- Ook is gewezen op de gevolgen van vooral het thuisonderwijs. De doorzettende digitalisering vraagt een aanpassing van dat onderwijs.
- Een positief gevolg van de crisis is dat de inwoners meer aandacht hebben voor hun leefstijl.

Trends & ontwikkelingen

Trends en ontwikkelingen zijn van alle dag en uiteenlopend. Toch zorgt de huidige crisis ervoor dat trends, al dan niet noodgedwongen, sneller worden omgezet in ontwikkelingen. Ontwikkelingen waarover al werd gesproken komen in een stroomversnelling. De digitalisering van Nederland, maar ook het verder automatiseren van (bedrijfs)processen zijn de

bekende voorbeelden. Ook de aandacht voor en het belang van circulaire economie, slimme industrie, robotisering, innovatie en

slimme logistiek zijn inmiddels bekend maar nog niet volledig uitgekristalliseerd. Deze trends en ontwikkelingen zijn hiervoor beschreven.

Ruimte om te ondernemen

Het lokale bedrijfsleven is essentieel voor de leefbaarheid en vitaliteit van de eigen steden en dorpen. Ondernemers in staat te stellen die rol te blijven vervullen vereist voldoende ruimte om te ondernemen. Ruimte op de huidige vestigingslocatie of ruimte op een nieuw te ontwikkelen locatie. Maar ook voldoende ruimte in indirecte zin, namelijk via (lokale) regelgeving.

De POVI van de provincie Utrecht en verschillende onderzoeken over de toekomstbestendige werklocaties van de regio U16 beschrijven de economische uitdagingen die op ons afkomen:

- de krimp in de retail,
- het concentreren van kantorenlocaties met multimodale ontsluiting,
- de ruimtebehoefte van bedrijven op bedrijventerreinen.

Daarnaast is er aandacht voor andere aspecten die met ruimte te maken hebben, zoals bereikbaarheid, circulariteit, verduurzaming, digitalisering. Ook de toename van de beroepsbevolking (80.000 banen) door de voorgenomen bouw van ruim 100.000 tot 125.000 woningen in de regio U16 is zo'n uitdaging.

Lokaal is de afgelopen jaren een toenemende behoefte aan extra fysieke ruimte voor lokale MKB-ondernemers geconstateerd. Al voor de overgang van de voormalige gemeenten Leerdam en Zederik van de provincie Zuid-Holland naar Utrecht zijn twee uitbreidingen van bestaande bedrijventerreinen in beeld gekomen. Dat zijn de locaties Meerkerk en Nieuw Schaik. De uitbreiding van bedrijventerrein aan Nieuw Schaik is omgezet naar een verdere uitbreiding van de locatie Meerkerk. Deze locatie past beter in de ontwikkelingen binnen de regio U16.

Deze uitbreidingen zijn vooral bedoeld om de bestaande lokale vraag te accommoderen.

Daarnaast ontstaat een nieuwe behoefte aan extra ruimte door ontwikkelingen die te maken hebben met de transformatie van bestaande bedrijventerreinen of delen daarvan naar een andere bestemming. De keus is deze verplaatsingen te faciliteren als gemeente of – zoals in de bijeenkomsten is benoemd – het bedrijf te faciliteren zich elders binnen de regio U16 te vestigen om daarmee de werkgelegenheid voor de regio te behouden.

Onderdeel van 'ruimte om te ondernemen' is ook de afweging zorgvuldig om te gaan met de ruimtevraag. Uitbreiden van werklocaties blijft nodig, maar kan in combinatie met intensiveren van bestaande en nieuwe werklocaties worden teruggebracht. Het gaat er dan om de gebruiksmogelijkheden op die werklocaties te optimaliseren.

Schematisch ziet dat er zo uit, waarbij onderscheid is gemaakt in de periode tot 2030 en daarna tot 2040:

Samenvattend beeld U16, excl. Stad Utrecht

	<u>t/m 2030</u>	<u>t/m 2040</u>
Uitbreidingsvraag	126	186
Al geborgde terreinen	42	42
Intensiveren	56 – 82	56 - 82
Resterende behoefte	2-28	62-88

Voor Vijfheerenlanden wordt vooralsnog uitgegaan van de uitbreidingsmogelijkheden van de voormalige gemeenten Zederik en Leerdam, naast Gaasperwaard 2 in Vianen. In de Visie op werklandschappen die volgt wordt inhoudelijk dieper ingegaan op deze locaties. Daarin is ook aandacht voor mogelijke intensiveringslocaties in Vijfheerenlanden en locaties die vanuit transformatie aandacht vragen. Een belangrijk ander aandachtspunt bij bestaande en toekomstige werklocaties zijn maatregelen in het kader van duurzaamheid en klimaatadaptatie.

Naast de formele werklocaties is tijdens de bijeenkomsten ook gesproken over de mogelijkheden vrijkomende agrarische bebouwing en leegstaande winkelpanden te benutten als (informele) werklocatie(s). Ook werken vanuit huis is een thema dat nauw samenhangt met het regionaal omarmde principe 'mengen van wonen en werken'. Niet voor alle ondernemers een optie, maar wel voor bedrijfsactiviteiten die in balans zijn met wonen.

Voor het behoud en de groei van de lokale economie is ruimte om te ondernemen een vereiste. De Omgevingsvisie van Vijfheerenlanden in wording biedt daarvoor de juiste basis.

Tenslotte heeft 'ruimte om te ondernemen' een relatie met 'regeldruk'. Er is zeker begrip voor zorgvuldigheid vanuit de gemeente, voor mogelijke precedentwerking, maar ondernemers zijn vooral op zoek naar een praktische insteek, een juiste balans tussen de belangen van de aanvrager en de gemeente.

Aantrekkelijke vestigingsfactoren

Voor een gezonde lokale economie zijn aantrekkelijke vestigingsfactoren belangrijk. Denk aan een interessant cultuur-aanbod, aan goede recreatie- en sportmogelijkheden en natuurlijk aan een passend woningaanbod en een goede bereikbaarheid van de gemeente.

Afzonderlijk maar vooral samen zijn het elementen die van groot belang zijn voor een gezonde economie, voor de leefbaarheid en vitaliteit van de gemeente, voor (toekomstige) werknemers en werkgevers.

Vanuit het geschetste economisch toekomstperspectief is meer en vooral integrale aandacht nodig. Economie gaat verder dan alleen werklocaties. Er is meer durf nodig.

Optimaliseer in gezamenlijkheid de naamsbekendheid van de gemeente en haar economische partners. Een aantrekkelijk vestigingsklimaat maakt daarvan deel uit. Het draagt bij aan een beroepsbevolking als onderdeel van een vitale samenleving. Maar ook in het kader van 'binden, boeien en behouden' van de beroepsbevolking speelt dit een rol. En in regionaal verband heeft de gemeente Vijfheerenlanden een aantrekkelijk aanbod in 'gezond leven in een stedelijke omgeving'.

De bereikbaarheid van de gemeente met de auto en met het OV is een aandachtspunt. Voor ondernemers in de relatie met hun toeleveranciers, hun afnemers/klanten, maar ook voor hun werknemers en toekomstig personeel. Werkgevers hebben er baat bij dat hun werknemers op 'fietsafstand' van hun werk kunnen wonen. Daarvoor is het aanbod van voorzieningen (winkels, cultuur, sport, horeca, etc.) belangrijk, naast uiteraard een bedrijfsleven dat voldoende uitzicht op interessant werk biedt.

Een omgekeerde beweging die door de coronacrisis zichtbaar werd betreft nieuwe inwoners die niet in Vijfheerenlanden werken. Door het thuiswerken neemt het belang van reisafstand en -tijd af. Meer waarde krijgt de betaalbaarheid van een woning in combinatie met de woonomgeving. Vijfheerenlanden lijkt een (vooralsnog) aantrekkelijke woongemeente te zijn, vooral door het prijsniveau van de woningen en de ligging vergeleken met de omliggende, meer stedelijke gemeenten.

Samenwerken & faciliteren

Breed samenwerken heeft voor alle betrokken partijen positieve effecten. Het heeft positieve invloed op de lokale economie. Op

veel vlakken vindt al samenwerking plaats, maar deze is soms nog onvoldoende of te fragmentarisch, niet voor iedereen inzichtelijk en daarmee voor verbetering vatbaar.

Een goede samenwerking zorgt voor wederzijds begrip, afstemming en bekendheid met elkaars activiteiten. Er kan samen worden opgetrokken in hetzelfde vraagstuk met een bredere blik en beter resultaat tot gevolg. Samenwerking in processen biedt alle betrokken partijen meer dan de som der delen.

Dat geldt voor overheden, vooral lokaal en integraal vanuit verschillende beleidsterreinen. Voor ondernemers zelf door nog meer in te zetten op de organisatiegraad van het eigen bedrijfsleven. Maar zeker ook voor onderwijs- en maatschappelijke instanties. Samenwerking beperkt zich dan ook niet tot het eigen werkveld/-terrein.

De behoefte aan beter samenwerken en het appel daarin een meer actieve en coördinerende rol te vervullen is gedaan aan bij de gemeente Vijfheerenlanden. Vanuit verschillende beleidsvelden gebeurt dat al, maar er is ruimte voor aanvulling, verbetering en afstemming. Dat is belangrijk voor de lokale ondernemers. Zij kijken naar en beïnvloeden de ontwikkeling van de arbeidsmarkt. Tegelijkertijd moeten ook de onderwijsinstellingen inspelen op die veranderende arbeidsmarkt.

Het is belangrijk dat het bedrijfsleven en de onderwijsinstellingen vroeg en nauw samenwerken. In principe kan tot en met de middelbare school onderwijs in de gemeente worden genoten. Bekendheid met lokale bedrijven en wat die bedrijven doen helpt de toekomstige werknemer in zijn/haar beeldvorming en in zijn/haar keuze voor een eventuele vervolgstudie. Inspelen op de toekomstige behoefte van ondernemers, wat zijn de kwalificaties van toekomstige werknemers die gevraagd worden van de ondernemers, is een uitdaging voor het onderwijs.

Daarbij is het kunnen beschikken over voldoende en gekwalificeerd onderwijzend personeel essentieel. Dat blijkt in Vijfheerenlanden geen vanzelfsprekendheid. Stageplekken en vacatures blijken op dit moment lastig te vervullen. Slechte

bereikbaarheid en/of de afstand tot de onderwijsinstelling zijn daar debet aan. Samenwerken en het creëren van een aantrekkelijk en breder stageaanbod, onder meer tussen de scholen, is zeer gewenst.

Naast het onderwijs heeft ook het sociaal domein baat bij meer overleg en afstemming met ondernemend Vijfheerenlanden. De afstand tot de arbeidsmarkt is een thema, ondernemers denken daarin graag mee vanuit hun maatschappelijke verantwoordelijkheid, maar verwachten van de organisaties die voor de uitvoering medeverantwoordelijk zijn steun en back-up bij vragen en/of onduidelijkheden.

Samenwerken en faciliteren zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De meerwaarde van nauwere samenwerking en de noodzaak die te verbeteren en uit te breiden wordt gezien. Daarin vervult de gemeente een initiërende rol. De gemeente heeft het overzicht. Faciliteren kan op verschillende manieren. Vanuit een regierol tot en met het bieden van een luisterend oor en/of het beschikbaar stellen van ruimte.

b. SWOT-analyse economie Vijfheerenlanden (uit opbrengst participatie)

	Positief	Negatief
	Sterkte	Zwakte
Interne factoren		
	Veel sterke economische sectoren	Onvoldoende groeimogelijkheden
	Handen uit de mouwen'-mentaliteit	Onbekendheid Vijfheerenlanden
	Aanbod glasvezel	Opleiding/stage toekomstige werknemers
	Centrale ligging tov U16 en AV	
	Kansen	Bedreigingen
Externe factoren		
	Overall behoefte aan betere samenwerking	Krapte & krimp arbeidsmarkt
	Organisatiegraad ondernemers verbeteren	Diversiteit / overlap regelingen
	Trends en ontwikkelingen oppakken	Bereikbaarheid naar/van/in Vijfheerenlanden
	Vijfheerenlanden als woon- & werkgemeente	
	Meer samenwerken met opleidingsinstellingen	